

Høyesterett og norsk praksis etter avgjøre Den europeiske menneskerettsdomstol –

I februar 2020 vil norsk Høyesterett i såkalt storkammer – med 11 dommere – ta stilling til fire barnevernsaker som er løftet opp og henvist til behandling hos Norges høyeste domstol. Dette i lys av «Strand Lobben»-dommen som ble belyst i forrige utgivelse av Fosterhjemskontakt.

Bakgrunn

Den 10. september i år ble Norge felt for brudd på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens (EMK) artikkel 8 – retten til familieliv – i den såkalte «Strand Lobben»-saken. Saken gjaldt et vedtak om tvangsadopsjon av en tre og et halvt år gammel gutt mot morens vilje. Saken ble endelig avgjort av norske domstoler i 2012. Barnets mor brakte deretter saken inn for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). I 2017 ble saken behandlet av domstolen, og med dissens 4-3 anså flertallet at det ikke forelå brudd på konvensjonen. Saken ble anket videre og sluppet inn til storkammerbehandling i EMD som settes med 17 dommere. Storkammerets flertall, 13 av 17 dommere, fant at Norge hadde handlet i strid med EMK artikkel 8 og ble dømt til å betale erstatning.

Norge ble felt blant annet fordi man ikke foretok en tilstrekkelig bred vurdering da samtykke til tvangsadopsjon ble gitt i 2012. Man hadde unnlatt å hensynta morens utvikling og innhente oppdaterte sakkyndige erklæringer. Norge ble også kritisert for at myndighetene i for stor grad la vekt på barnets beste, og ikke foretok en balansert vurdering hvor også hensynet til de biologiske foreldrene måtte tas med.

Norge ble dømt til å betale kr 250.000 i erstatning til mor for ikke-økonomisk tap. Avgjørelsen betyr ikke at adopsjons-

vedtaket er opphevet eller at barnet adopsjonsvedtaket gjelder for, nå skal tilbakeføres den biologiske mor.

Ny fellende dom i EMD

19. november ble det avsagt en ny dom i menneskerettighetsdomstolen hvor Norge delvis ble dømt og delvis ble frifunnet i en barnevernssak i forhold til retten til familieliv etter artikkel 8 i konvensjonen. Saken gjaldt et barn som ble akuttflyttet fra foreldrene et par uker etter fødsel, og plassert i fosterhjem. Foreldrene fikk en begrenset samværsrett. Samvær var begrenset til fire og deretter seks ganger i året. Foreldrene klaget saken inn for EMD for så vidt gjaldt omsorgsovertagelsen og den begrensede samværsretten. I 2018 ble datteren tilbakeført foreldrene. Hun var da tre år. Foreldrene opprettholdt sin klage i EMD.

Menneskerettighetsdomstolen fant at omsorgsovertagelsen var velbegrunnet, og at klagernes rettigheter på dette punkt var vel ivaretatt i det norske rettsystemet. På dette punkt vant Norge frem. Det som var grunnlag for at Norge ble dømt, var begrensningene i foreldrenes rett til samvær med barnet som domstolen anså som altfor restriktiv. Dommen peker på at myndighetene på et for tidlig tidspunkt bare baserte seg på presumsjonen om at familien ikke ville bli gjenforent fordi man anså at omsorgsplasseringen ville bli varig. Myndighetene hadde heller ikke begrunnet hvorfor det ble

ansett å være i strid med barnets beste å se foreldrene oftere, til tross for at det hadde vært positive tilbakemeldinger på familiens samhandling under samværene.

Flere avgjørelser kommer

Det er mange saker mot Norge som angår barnevern, og som er tatt inn til behandling i EMD. Vi forventer at flere dommer avsies i nærmeste fremtid der domstolen vurderer om Norge har overholdt retten til familieliv etter artikkel 8 i konvensjonen.

Høyesteretts behandling av fire barnevernsaker

Høyesterett er jo landets øverste domstol. Derfor er Høyesteretts hovedoppgave å fatte avgjørelser som bidra til rettsavklaring og rettsutvikling innenfor de rammene som følger av Grunnlov og lov. Det Høyesterett angir i sine avgjørelser som gjeldende rett, må underliggende domstoler legge til grunn i sine avgjørelser.

Vi antar det er som en konsekvens av avgjørelsen i Strasbourg at justitarius i Høyesterett, Toril Øie, har besluttet å avgjøre flere barnevernssaker som er henvist til behandling i Høyesterett, i såkalt storkammer, det vil si med 11 høyesterettsdommere i stedet for 5. Høyesterett vil nå trekke opp et litt større bilde i denne type saker. Høyesterett kan med hjemmel i domstolloven § 6 beslutte å behandle saker i storkammer, blant

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Marianne Oftedahl tar opp barnevernfaglige spørsmål. Marianne Oftedahl er ansatt i Norsk Fosterhjemforening som advokat og faglig ansvarlig.

Marianne Oftedahl

lser i hva skjer?

annet i tilfeller hvor det oppstår spørsmål om å sette til side en rettsoppfatning Høyesterett har lagt til grunn i en annen sak eller i saker hvor det er spørsmål om konflikt mellom lover og bestemmelser Norge er bundet av i internasjonalt samarbeid.

Så vidt vi kjenner til vil sakene bli behandlet i sammenheng i februar 2020.

Nærmere om et par av sakene

Ankeutvalget i Høyesterett har fremmet til behandling anke over dom avsagt av Frostating lagmannsrett som gjelder realitetsavgjørelse om vedtak om omsorgsovertagelse av et barn. I tillegg har ankeutvalget fremmet til behandling flere

anker over beslutninger avsagt av Borgarting lagmannsrett i tre barnevernsaker som går ut på å ikke tillate fremmet anker av tingrettsdommer om overprøving av fylkesnemnds vedtak.

Den ene saken gjelder anke over Frostating lagmannsretts dom av 24. juni 2019. Denne saken gjelder som nevnt omsorgsovertakelse av et barn. I denne saken skal lagmannsretten ha kommet til at begge foreldrenes omsorgsevne var utilstrekkelig, og stadfestet fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertagelse. Dommen ble avsagt under dissens.

Litt nærmer til sakens bakgrunn: Barnevernet kontaktet et kommende foreldrepar grunnet opplysninger om

morens psykiske helse. Moren skal som tenåring ha blitt diagnostisert som lettere psykisk utviklingshemming, men bestred denne diagnosen. Vedtak ble truffet om opphold på et barne- og familiesenter fra fødsel, og her fant man etter to måneder at foreldrenes omsorgsevne var så utilstrekkelig at det var nødvendig med akutt plassering av barnet, først i beredskapshjem og deretter i fosterhjem. Foreldrene anket fylkesnemndas avgjørelse om omsorgsovertagelse, og tingretten opphevet denne hovedsakelig på grunn av manglende vektlegging av farens omsorgsevne. Kommunen anket tingrettens avgjørelse, og lagmannsretten delte seg i et flertall og et mindretall. Flertallet

kom, som tidligere nevnt, til at begge foreldres omsorgsevne var utilstrekkelig, og at hjelpetiltak ikke ville være tilstrekkelig. Mindretallet mente at vilkår for å foreta omsorgsovertagelse etter § 4-12 i barnevernsloven ikke forelå og at man hadde basert seg på uriktige vurderinger. Det ble påpekt av mindretallet at ingen av foreldrene i praksis hadde fått anledning til å vise sine omsorgsevner, og mors kognitive evner var uriktig diagnostisert.

De tre øvrige sakene som skal behandles i Høyesterett gjelder som nevnt barnevernsaker behandlet i tingrett og hvor lagmannsrett ikke har gitt samtykke til å ta sakene til ankebehandling etter den strenge ankesilingsbestemmelsen i tvisteloven § 36-10 tredje ledd.

En av disse sakene gjelder en barnevernsak hvor tema var omsorgsovertagelse og samvær. Bakgrunn i saken var vedtak om omsorgsovertagelse for et lite barn, hvor vedtaket i fylkesnemnda

begrenset samvær for mor til tre ganger i året a to timer og ikke rett til samvær for far. Barnet var plassert i fosterhjem. Heggen og Frøland tingrett overprøvede fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertagelse og samvær og opprettholdt fylkesnemndas vedtak, men med den endring at far fikk samvær to ganger i året a en time. Retten la til grunn at moren gjennom omsorg for de andre barna hadde vist at hun ikke hadde klart å gi stabil omsorg over tid, og at dette barnet var utsatt for omsorgssvikt under svangerskapet. Det ble i forbindelse med fastsetting av samvær lagt til grunn at det ville dreie seg om en langvarig plassering for oppvekst, og at barnet måtte få knytte seg til sine nye omsorgspersoner. Dommen ble anket til lagmannsretten hvor det ble besluttet å ikke tillate anke. Denne beslutningen er nå brakt inn for Høyesterett for ny vurdering.

I fortsettelsen av denne barnevernsaken fremmet kommunen deretter ny

sak om fratagelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon. Senere ble det fremmet krav om fastsettelse av besøkskontakt mellom barnet og moren. Fylkesnemnda fattet vedtak i samsvar med dette, og i ankebehandling i tingretten ble vedtaket stadfestet. Tingrettens dom ble avsagt under dissens. Det ble blant annet fra foreldrene anført at adopsjon var et inngripende tiltak. Lagmannsretten besluttet å ikke gi samtykke til ankebehandling i lagmannsretten. Denne beslutningen er brakt inn for Høyesterett.

Betydning for fremtidig praksis

Vi venter i spenning på avgjørelsene som Høyesterett vil treffe i februar neste år, samt nye avgjørelser fra menneskerettighetsdomstolen.

Kilder:

www.lovdata.no

www.regjeringssadvokaten.no